Blogi

Aktiivimallilla merkittävä vaikutus työnhakijan työntarjontapäätöksiin

Suomen talous | 06.11.2019 | Juha Kilponen

KIRJOITTAJA

Juha Kilponen
Osastopäällikkö

Suomen työmarkkinoilla on viimeisten vuosien aikana tehty uudistuksia, jotka ovat parantaneet sekä työntarjonnan kannustimia että työn kysyntää.

Työ- ja elinkeinoministeriö on julkaissut Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen ja Turun yliopiston yhteistyönä tehdyn tutkimuksen aktiivimallin vaikutuksista.[1] Tulokset ovat saaneet julkisuudessa laajaa huomiota, eikä syyttä. Tutkimus on nimittäin taiten tehty.

Vaikka tutkimusasetelma ei olekaan tieteellisen tutkimuksen näkökulmasta optimaalinen, tutkijat ovat saaneet aineistosta irti erittäin hyödyllisiä yksityiskohtia työvoimapolitiikan vaikutuksista yksittäisen työnhakijan valintoihin. Tutkimusasetelma on politiikan vaikutusarvion näkökulmasta haasteellinen koska ns. verrokkiryhmä (työttömät joita aktiivimalli ei koskisi) pääosin puuttuu ja aktiivimalli tuli voimaan tilanteessa missä Suomen talous oli noususuhdanteessa. Nämä kaksi seikkaa vaikeuttavat aktiivimallin suoran työllisyysvaikutuksen arviointia, kuten raportissa asianmukaisesti todetaan.

Lukemani perusteella tutkimuksen keskeinen tulos on kuitenkin se, että aktivointitoimilla on ollut merkittävä vaikutus yksittäisen työnhakijan työntarjontapäätöksiin.

Aktiivimallin kannustin on pääosin taloudellinen. Mallissa työttömyysturvaa alennetaan 4,6 % noin kolmen kuukauden ajaksi, ellei työtön

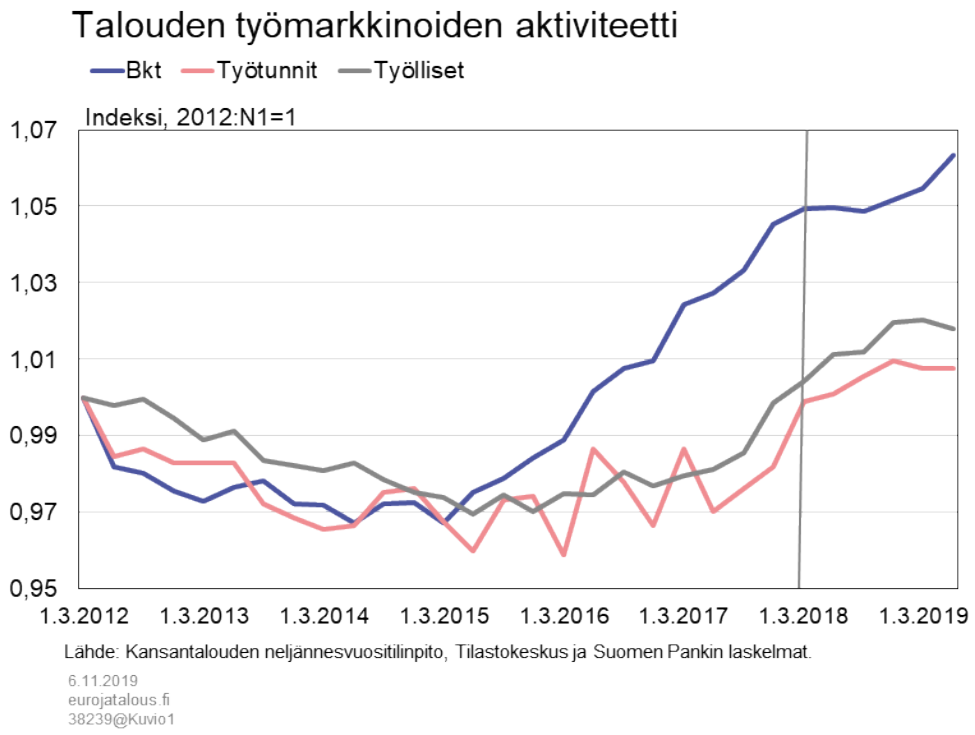
1. tee vähintään 18 tuntia työssäoloehtoon luettavaa palkkatyötä,
2. osallistu vähintään 5 päivän ajan työllistymistä edistäviin palveluihin, tai
3. ansaitse yritystoiminnassa vähintään 23 prosenttia yrittäjän työssäoloehtoon vaaditusta kuukausiansiosta.

Nämä kannustimet koskevat lähes kaikkia työttömiä. Tutkijat toteavat raportissa että ”suhteessa eniten kasvaa tasan 18 työtunnin tekemisen taloudelliset kannustimet, mutta aktiivimalli kannustaa toki ottamaan vastaan pidempiäkin työkeikkoja”. Aktiivimalli toisin sanoen kannustaa vastaanottamaan erityisesti lyhytaikaisia työsuhteita.

Alla olevassa kuviossa, joka löytyy raportin sivulta 23, on tutkimuksen yksi keskeinen tulos. Se kuvaa työtuntien jakaumaa aktiivimallin ensimmäisellä 65 päivän tarkastelujaksolla niiden alun perin kokonaan työttömiksi luettujen osalta, jotka työskentelivät tarkastelujaksolla vähintään yhden tunnin. Se osoittaa että työtunnit kasautuvat erityisesti aktiivimallin vaatimusten mukaisen 18 tunnin ja hieman sen yläpuoliselle kohdalle. Toisin sanoen aktiivimalli näyttää lisänneen työntarjonnan kannustimia. Tulkinnan luotettavuutta himmentää tutkijoiden mukaan hieman se, että kuviossa esitettyä vuoden 2018 työntien jakaumaa ei voida verrata aiempien vuosien jakaumiin, koska tällaista tietoa ei ole.

Työtuntien kasautuminen 18 tunnin kohdalle on kuitenkin niin poikkeuksellista että uskottavin tulkinta lienee että aktiivimalli lisäsi työntarjonnan kannustimia.

Kuvio 1.

Tätä tulkintaa vahvistavat myös seuraavat tutkimuksen havainnot:

1. työttömyyden aikaisten pienten ansiotulojen (200–500 euroa) saaminen yleistyi vuonna 2018 vuoteen 2017 verrattuna.

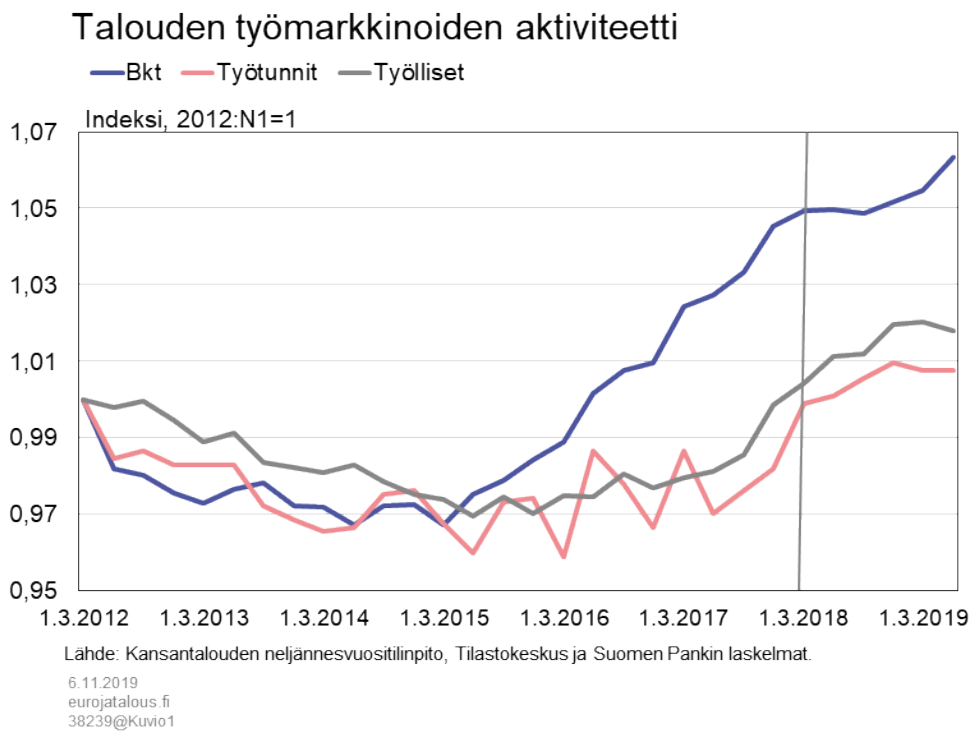
2. ansiopäivärahaa saavien työttömien aktiivisuus kasvoi aktiivimallin voimaantulon jälkeen erityisesti uusien työttömien osalta ja
3. työttömien joukossa työttömyysjaksojen päättymisen, työllistymisen ja ylipäätään aktivoitumisen kasvu oli selvästi lomautettuja suurempaa vuoden 2018 alussa.

Tutkijat ovat kuitenkin varovaisia lopullisen tulkinnan tekemisessä, koska suhdannetilanne parani erityisesti vuoden 2018 alussa ja he pitävät suhdannenousua jopa poikkeuksellisen voimakkaana. Tässä yhteydessä on kuitenkin hyvä huomata, että Suomen talouden suhdanteen käänne ajoittuu jo vuoden 2015 toiselle neljännekselle ja noususuhdanne ei ollut poikkeuksellisen voimakas bruttokansantuotteen kasvulla mitattuna. Kansantalouden tuotannon kasvu oli nopeimmillaan vuoden 2017 ensimmäisellä neljänneksellä (3,6 % edellisen vuoden vastaavasta neljänneksestä) ja Suomen Pankin arvion mukaan tuotantokuilu (toteutuneen tuotannon ja potentiaalisen tuotannon välinen ero) kääntyi vain hieman positiiviseksi vasta vuoden 2017 lopussa.[2]

Poikkeuksellista nyt jo loppumaisillaan olevassa noususuhdanteessa oli itseasiassa voimakas työllisyyden ja työtuntien kasvu (ja vastaavasti hidas tuottavuuden kasvu). Suhdanteen paranemisen ja aktiivimallin lisäksi tätä voi selittää työmarkkinoiden muutkin rakenteelliset uudistukset kuten työttömyysturvan maksimikeston rajaus, aiemmin kansaneläkeindeksiin sidottujen etuuksien pienennys vuosina 2016 ja 2017, eläkeuudistus vuonna 2017 sekä työttömyysturvan suojaosan voimaantulo vuonna 2014. Kärkkäinen ja Tervola (2018)[3] arvioivat että työnteon kannustimet ovat keskimääräisellä työllistymisveroasteella mitattuna parantuneet 2,5–3 % muutaman viime vuoden aikana. Työn kysyntää on puolestaan tukenut kilpailukykysopimus, joka tuli voimaan vuonna 2017. Sen myötä työvoimakustannukset ovat alentuneet.

Tilannetta havainnollistaa kuvio 2, missä tarkastellaan bruttokansantuotteen, työllisten lukumäärän ja työtuntien kehitystä koko kansantalouden tasolla vuoden 2012 alusta vuoden 2019 puoleen väliin saakka. Kuten raportissa todetaan työllisyys (ja myös työtunnit) kasvoivat voimakkaimmin juuri 2017 vuoden lopussa. Vuoden 2018 alkuun ajoittuu myös työvoimaa (työlliset + työttömät) kohden laskettujen työtuntien voimakas kasvu. Työvoimaa kohden lasketut työtunnit olivat vuonna 2018 1,3 % korkeammalla tasolla kuin vuonna 2017, vaikka talouden kasvun kiihtyminen oli jo päättynyt.

Kuvio 2.

Suomen työmarkkinoilla on viimeisten vuosien aikana tehty uudistuksia, jotka ovat parantaneet sekä työntarjonnan kannustimia että työn kysyntää. Talouden suhdannetilanteen ollessa samalla hyvä, on niillä ollut merkittävä vaikutus poikkeuksellisen nopeaan työllisyyden nousuun ja työttömyyden laskuun. Näiden uudistusten jatkaminen on välttämätön edellytys työllisyysasteen nostamiselle kohti hallituksen tavoittelemaa 75 % ja korkean rakenteellisen työttömyyden laskemiselle.

Asiasanat

aktiivimalli, työllisyys, työmarkkinat